

การศึกษาผ้าไทพวนและไทยวน เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบ

A Study of Thai Phuan and Thai Yuan Textile for Design Applications

เก่งกาจ ดันทองคำ

บทคัดย่อ

การวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลวดลาย สี กระบวนการทอผ้าจาก ของกลุ่มชาวไทพวน และไทยวน สร้างองค์ความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

ผู้วิจัยนำ ลวดลาย สี ของผ้าจาก ความรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านกระบวนการทอผ้าจากของไทพวนและไทยวน ศึกษาและนำวัสดุต่างๆ ปรับใช้ให้เหมาะกับการออกแบบเป็นเครื่องประดับ

ผลการศึกษาพบว่า ลวดลาย สี ผ้าจาก และ กระบวนการทอผ้าจาก สามารถนำมาประยุกต์และสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายโดยเน้นความงามและประโยชน์ใช้สอยได้อย่างเหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบัน

Abstract

This research aims at studying textile designs, colors, and procedures of Jok cloth weaving of Thai Phuan and Thai Yuan villagers, and creating new knowledge about product designs.

The researcher has brought together designs, colors of Jok cloth, local wisdom, procedures of Jok cloth weaving of Thai Phuan and Thai Yuan villagers in an attempt of integral studying and applications for appropriate decorative designs.

It was found out that textile designs, colors of Jok clothes and procedures of Jok cloth weaving can be applied and innovated for diversity with an emphasis on beauty and utility for today's society.

บทนำ

ผ้าเป็นงานหัตถกรรมและงานศิลปหัตถกรรม พื้นบ้านประเภทหนึ่ง ที่สะท้อนให้เห็น ถึงอารยธรรม และวัฒนธรรมของมนุษย์ ซึ่งนับว่าเป็นมรดกทาง วัฒนธรรมอันเกิดจากภูมิปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ ของชาวบ้านที่ถ่ายทอดกันมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา

ยาวนาน ชาวบ้านได้ถักทอผ้าขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม ในชีวิตประจำวัน โดยแต่ละท้องถิ่นจะมีการทอผ้าที่ แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตน ลวดลายและ สัญลักษณ์ที่ปรากฏบนผืนผ้าได้สะท้อนให้เห็นถึง ความเชื่อ ขนบประเพณี วิถีชีวิตของชาวบ้าน วัฒนธรรม การแต่งกาย และคตินิยม จึงเป็นเสมือนกระจกเงาที่ สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและรสนิยม ของกลุ่มชนในหมู่บ้านที่เป็นตัวแทนของท้องถิ่น ซึ่งแต่ละ ท้องถิ่นจะมีลักษณะเฉพาะของตนเอง (วรรณรัตน์ อินทร์อำ. 2537 : 6)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้กล่าวถึง กลุ่มชนหลายกลุ่มที่มีอิทธิพลและบทบาทสำคัญใน การผลิตผ้าพื้นเมืองประเภทต่างๆ ได้แก่ กลุ่มคนไทย เชื้อสายลาวที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณตอนเหนือของ ประเทศไทย หรืออาณาจักรล้านนาในอดีต ได้แก่ ไทโยนก หรือไทยวน ชนกลุ่มนี้ยึดถือวัฒนธรรมของตนเองอย่าง เหนียวแน่นและมีอิทธิพลเหนือกลุ่มอื่นๆ ชนชาวลาว ได้แพร่กระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่างๆ ของภูมิภาคของไทย และได้กระจัดกระจายทั่วบริเวณภาคเหนือตอนล่าง ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งในแต่ละ กลุ่มได้นำเอาวัฒนธรรมการทอผ้าเข้าไปสู่ท้องถิ่นโดย กรรมวิธีการผลิตผ้าพื้นบ้านของกลุ่มชนกลุ่มต่างๆ มีความหลากหลายกันไป (กมล กอสุข. 2536 : 1)

การทอผ้าในอดีตนับเป็นผลงานทางด้าน ศิลปหัตถกรรมและงานฝีมือก่อนที่จะพัฒนาไปสู่ระบบ อุตสาหกรรมที่นำเทคโนโลยีการผลิตมาใช้ และจัดให้มี บทบาทต่อการพัฒนา ระบบ อุตสาหกรรม การนำเอา เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทในงานทอผ้า ซึ่ง สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทางความคิดและการสร้าง สรรค์ทางเทคโนโลยีของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง การทอผ้า เป็นงานฝีมือที่ต้องอาศัยความประณีต ความอดทน ความพยายาม และความอดสาหัส ดังนั้นความงาม ของลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการ ทางความรู้ และภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจาก บรรพบุรุษ จึงเป็นเสมือนมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน ที่มีค่าอย่างยิ่ง ความงาม และความซับซ้อนของลวดลาย เป็นเหตุให้ผ้าพื้นบ้านของไทยมีคุณค่า งาม และมีชื่อเสียง

เป็นที่รู้จักกันดีในระดับนานาชาติ การเล็งเห็นคุณค่า ความงามของลวดลายบนผืนผ้า จึงเป็นแนวทางในการร่วมมือกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านของไทยให้คงอยู่

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ ได้กล่าวถึงศิลปะแห่งความงามของผ้า โดยเฉพาะ "ผ้าลาว" เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่มีความสัมพันธ์กับการทอผ้าในบริเวณภาคเหนือหรือล้านนาและอีสานหลายท้องถิ่นที่ได้รับอิทธิพลของผ้าพื้นบ้านลาวผสมอยู่มาก ส่วนใหญ่คนเหล่านั้นได้สืบสานศิลปะการทอผ้ามาจากบรรพชนของตน ผ้าที่เกิดจากฝีมือของชาวลาวพวนหรือไทยพวน ลาวครั้งเป็นกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยมาช้านาน โดยเฉพาะกลุ่มลาวครั้งจึงมีความชำนาญในการทอผ้า มัดหมี่ จก เป็นพิเศษ "ซิ่น" เป็นผ้านุ่งหมี่ของผู้หญิงลาวมาตั้งแต่อดีต มีรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มที่แตกต่างกันไป ซิ่นบ่งบอกให้รู้ว่าเป็นเผ่าพันธุ์ใด มีสถานภาพทางสังคมอย่างไร ตลอดจนลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้ายังแสดงให้เห็นถึงความเชื่อของกลุ่มชนผู้ทอและผู้ใช้ผ้า ผ้าซิ่น โดยทั่วไปของชาวลาวนั้นคล้ายกับซิ่นที่ใช้กันในภาคอีสาน หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผ้าซิ่นประกอบด้วย "หัวซิ่น" เป็นส่วนที่อยู่บนสุดอยู่ติดกับเอวต่อกับตัวซิ่นและเป็นส่วนที่เปลี่ยนหากขาดหรือชำรุด สีของหัวซิ่นอาจเป็นสีแดง สีดำ หรือสีขาวแล้วแต่นิยมของแต่ละกลุ่ม ส่วน "ตัวซิ่น" คือส่วนที่อยู่ถัดจากหัวซิ่นเป็นส่วนของยาวที่สุดของซิ่น อาจทอเป็นพื้นเรียบๆ ไม่มีลายหรือมีลาย ซึ่งส่วนมากมักทอเป็นลายลงขนานกับลำตัว ถัดจากตัวซิ่นก็เป็นตีนซิ่น นิยมทอเป็นลวดลายสวยงามเป็นพิเศษด้วยวิธีจก ได้แก่ ซิ่นไทยพวนและซิ่นลาวครั้ง เป็นต้น (วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ, 2540 : 210 – 215)

จากการค้นคว้าข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าไทยพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยพวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม รสนิยม ตลอดจนความเป็นมาของวัฒนธรรมสำคัญๆ ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ภูมิปัญญาของกลุ่มชน จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันยังคงมีการสืบทอดผลงานทางศิลปะพื้นบ้าน อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันอันมีผลต่อความคิด ความเชื่อ และทัศนคติ ผู้วิจัยจึงสนใจ ที่จะศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าของไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยพวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ซึ่งยังคงรักษาขนบประเพณีและวัฒนธรรมของกลุ่มชน อันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าของไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยพวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ในประเด็น

1.1 ลักษณะลวดลาย

1.2 ลักษณะการใช้สีของลวดลาย

1.3 กระบวนการทอผ้า การจก

1.4 ความเหมือนและความต่างของผ้าไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยพวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

1.5 ชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ศิลปวัฒนธรรม

2. เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการออกแบบเครื่องประดับอาศัยอัตลักษณ์ของผ้าจากผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมืองไทพวน และไทยพวน

3. เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาผ้าพื้นเมืองของชุมชนไทพวน และไทยพวน ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สู่สังคม

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาสภาพทางภูมิศาสตร์ ความเป็นมาของชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ขนบประเพณี ความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรม ของไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยพวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ เอกสารรายงานการวิจัย ผู้รู้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และรวบรวมข้อมูลงานผลิตภัณฑ์ผ้าจากแหล่งต่างๆ ซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มประชากร โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกต

2. ศึกษาข้อมูลผลิตภัณฑ์ผ้าจากผู้บริโภค และผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้า

3. วิเคราะห์ข้อมูลงานผลิตภัณฑ์ผ้า เพื่อจำแนกประเภท ปัญหาที่เกิดจากกระบวนการผลิต และการใช้ผลิตภัณฑ์

4. ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพวัสดุ และกระบวนการผลิต

5. สรุปผลการศึกษาและพัฒนา นำสู่กระบวนการทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงการสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

6. ทดลองและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ต้นแบบกับกลุ่มเป้าหมาย

7. รายงานผลการวิจัย

8. ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหาในการศึกษาในครั้งนี้ มุ่งเน้นในการศึกษาผ้าของไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ในประเด็น

1.1 ลักษณะลวดลาย

1.2 ลักษณะการใช้สีที่ใช้ประกอบ

ลวดลาย

1.3 กระบวนการผลิตผ้าของไทพวน

ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

1.4 ลักษณะผลิตภัณฑ์ผ้าของไทพวน

ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

1.5 แนวทางการประยุกต์ใช้ผ้าของ

ไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

1.6 รูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าประยุกต์

ใช้ในการออกแบบเครื่องประดับ

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าของไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาครอบคลุมตามกรอบแนวคิดของการศึกษาศิลปะพื้นบ้านเชิงวิเคราะห์ของมาร์ต อัมรานนท์ (2543 : 52-57) ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ในการผลิต การนำไปใช้ แหล่งผลิต วัตถุดิบ เทคนิควิธีการ เครื่องมือ อุปกรณ์ ลักษณะรูปทรง รายละเอียดในการตกแต่ง โครงสร้างและคติความเชื่อ โดยสรุปเป็นกรอบแนวคิดหลัก 3 ประการ ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ผ้า ของไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ลวดลาย การใช้สี และกระบวนการทอผ้า การจก

2. การออกแบบและพัฒนางานผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ โดยอาศัยอัตลักษณ์ของผ้าจกเช่นลวดลายสี และกระบวนการทอผ้า การจกผ้า ของไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

3. ความคิดเห็นของผู้บริโภค และผู้จำหน่ายงานผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ โดยอาศัยอัตลักษณ์ของ

ผ้าจก ที่มีต่อรูปแบบงานผลิตภัณฑ์เครื่องประดับที่ได้รับ การออกแบบและพัฒนาารูปแบบ

ตัวแปรในการวิจัย ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้บริโภค และผู้จำหน่ายงานผลิตภัณฑ์เครื่องประดับที่มีต่องาน ผลิตภัณฑ์เครื่องประดับโดยอาศัยอัตลักษณ์ของผ้าจก

ตัวแปรตาม ได้แก่ แนวทางการออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องประดับโดยอาศัยภูมิปัญญา ดั้งเดิมและอัตลักษณ์ผ้าจกของไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา วิจัยครั้งนี้ จำแนกออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล ด้านงานผลิตภัณฑ์ผ้าจก คือ ไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่าง คือ ไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจาก สภาพทางภูมิศาสตร์ ความเป็นมาของชาติพันธุ์ วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และความแตกต่างใน การผลิตงานผ้าจก

กลุ่มที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาข้อมูล เพื่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ คือ ผู้บริโภค และผู้จำหน่ายงานเครื่องประดับ

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภค และผู้จำหน่าย งานเครื่องประดับ ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ข้างต้น สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

การศึกษาความเป็นมาของชาติพันธุ์ วิถีชีวิต และรวบรวมงานผลิตภัณฑ์ผ้าจก คือ ไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ตามการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร และการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล ซึ่งได้ข้อสรุปจากแบบ สัมภาษณ์บุคคลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงช่างทอและจกผ้า สามารถสรุปได้ว่า ไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ อาศัยอยู่ตามพื้นที่ราบสูง

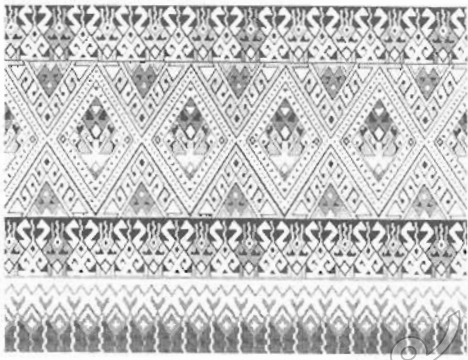
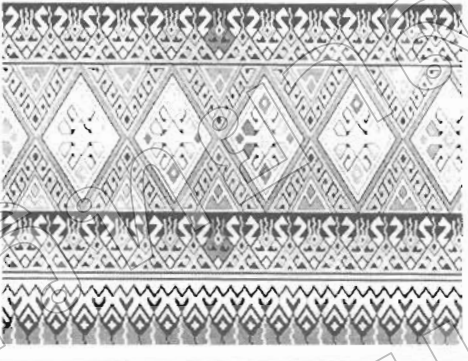
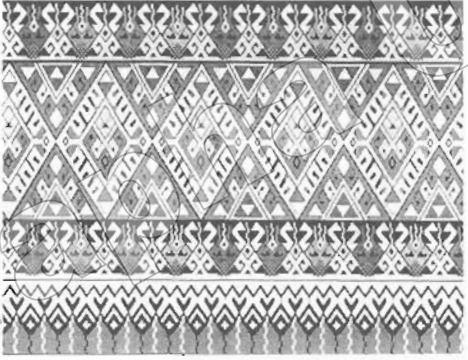
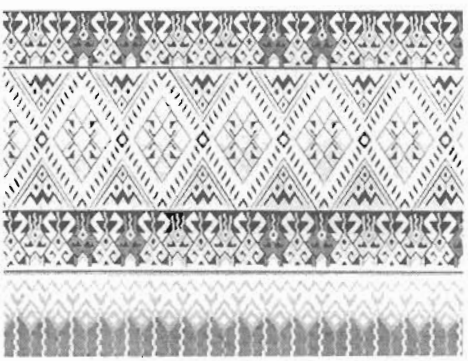
มีการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรมที่พึ่งพิงธรรมชาติ มีภาษาพูดและสำเนียงการพูดเฉพาะของแต่ละพื้นถิ่น มีความเชื่อนับถือผี มีขนบประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา มีวัฒนธรรมการแต่งกายการสวมใส่เครื่องประดับที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น และมีความชำนาญในงานหัตถกรรม เช่น งานทอผ้าจก ที่มีความละเอียดปราณีต

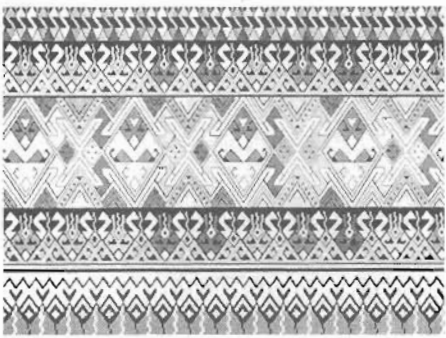
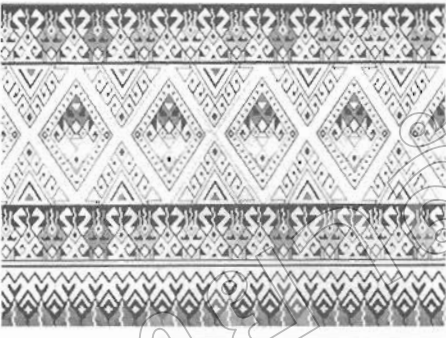
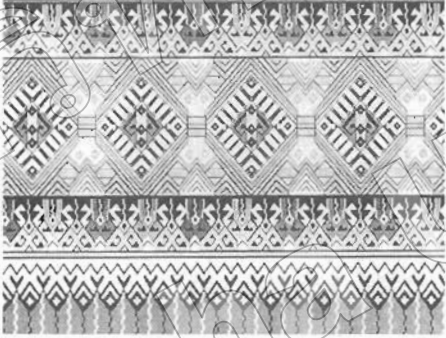
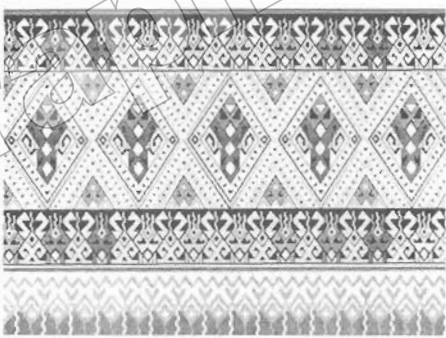
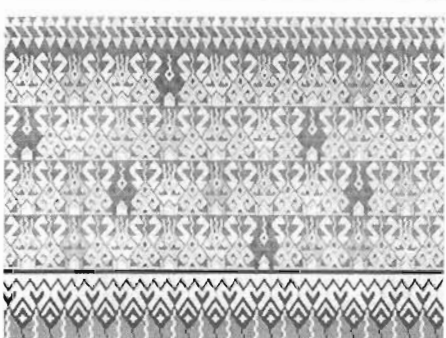
ในด้านการศึกษารวบรวมผลิตภัณฑ์ผ้าจกไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย ได้แก่

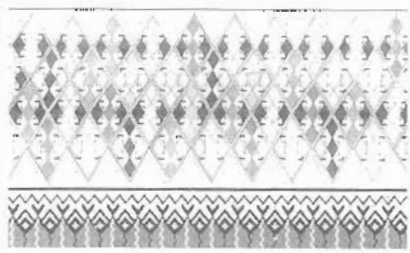
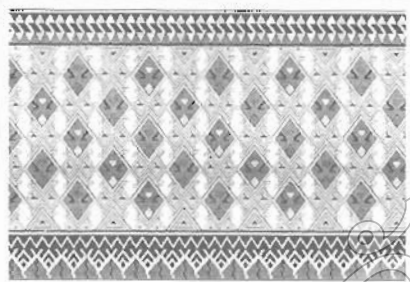
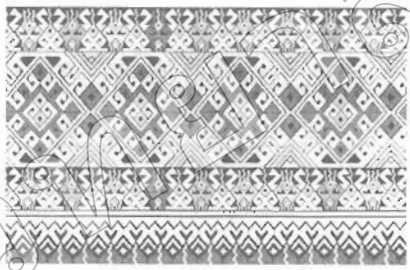
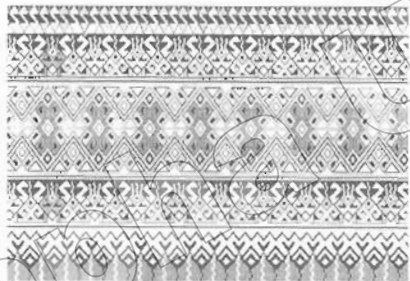
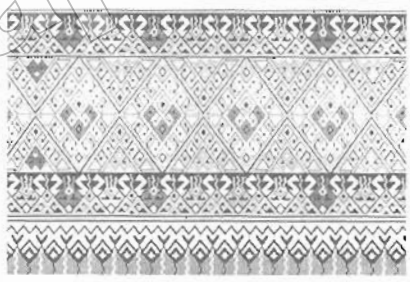

ลำดับที่	ผ้าจกหาดเลี้ยว	ชื่อลาย	สถานที่
1.		ลายเครือกลาง	ต. หาดเลี้ยว อ. ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย
2.		ลายเครือน้อย	ต. หาดเลี้ยว อ. ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย
3.		ลายเครือใหญ่	ต. หาดเลี้ยว อ. ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย
4.		ลายน้ำอ่าง	ต. หาดเลี้ยว อ. ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย
5.		ลายแปดขอ	ต. หาดเลี้ยว อ. ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย
6.		ลายมนสิบหก	ต. หาดเลี้ยว อ. ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย
7.		ลายสองทอง	ต. หาดเลี้ยว อ. ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย
8.		ลายสิบสองหน่วยตัด	ต. หาดเลี้ยว อ. ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย
9.		ลายสี่ขอ	ต. หาดเลี้ยว อ. ศรีสัชนาลัย จ. สุโขทัย

ตารางภาพที่ 1 : การจำแนกลวดลายผ้าจกไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย

ในด้านการศึกษารวบรวมผลิตภัณฑ์ผ้าจากไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

ลำดับที่	ผ้าจากแม่แจ่ม	ชื่อลาย	สถานที่
1.		ลายเชียงแสนน้อย	ต. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
2.		ลายกุดขอเบ็ด	ต. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
3.		ลายโกมลูนก	ต. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
4.		ลายโกมหัวหมอน	ต. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่

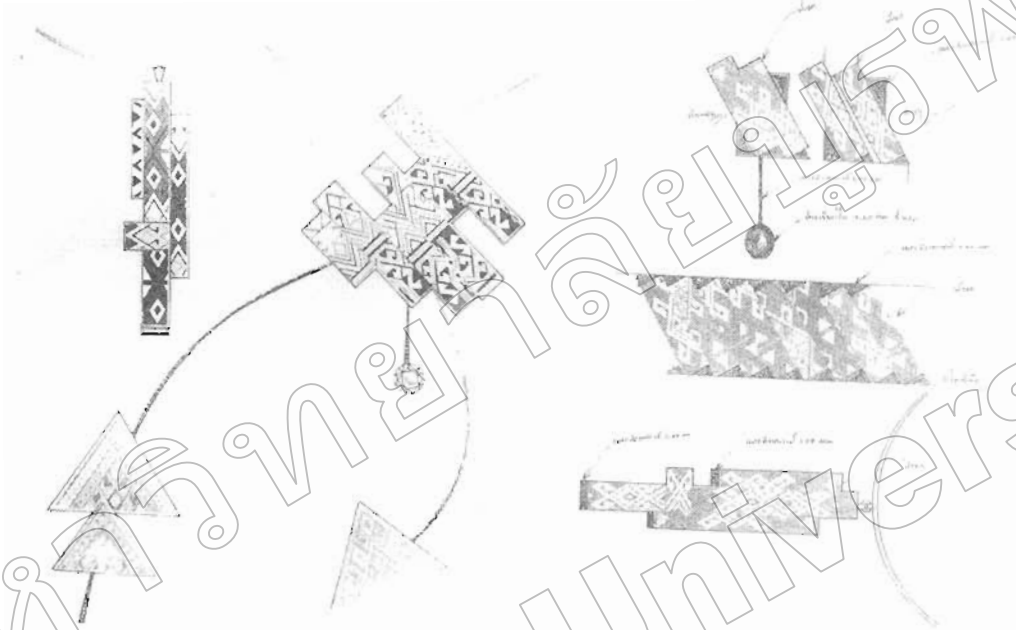
ลำดับที่	ผ้าจกแม่แจ่ม	ชื่อลาย	สถานที่
5.		ลายชั้นสามแฉว	ด. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
6.		ลายชั้นเส้นสา	ด. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
7.		ลายชั้นแฉวอู	ด. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
8.		ลายเชียงแสนหลวง	ด. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
9.		ลายนกคุ้ม	ด. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่

ลำดับที่	ผ้าจกแม่แจ่ม	ชื่อลาย	สถานที่
10.		ลายนกนอนกุ่ม	ต. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
11.		ลายนาคกุ่ม	ต. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
12.		ลายละกอนกลาง	ต. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
13.		ลายละกอนน้อย	ต. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
14.		ลายละกอนหลวง	ต. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่
15.		ลายหงษ์บี	ต. ท่าผา อ. แม่แจ่ม จ. เชียงใหม่

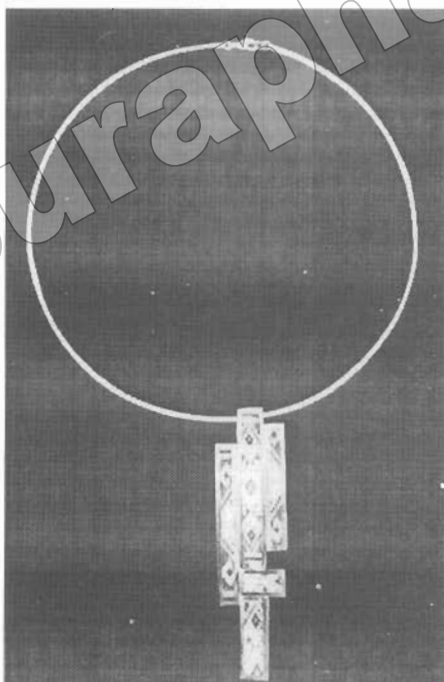
ตารางภาพที่ 2 : การจำแนกลดลายผ้าจกไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

การประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับการผลิตและความต้องการทางการตลาดเป็นเครื่องประดับโดยผู้วิจัยพบว่า แนวทางการประยุกต์งานผลิตภัณฑ์ผ้าจากไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสัชนาลัย จ.สุโขทัย และผ้าจากไทยวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ เพื่อใช้ในการออกแบบและ

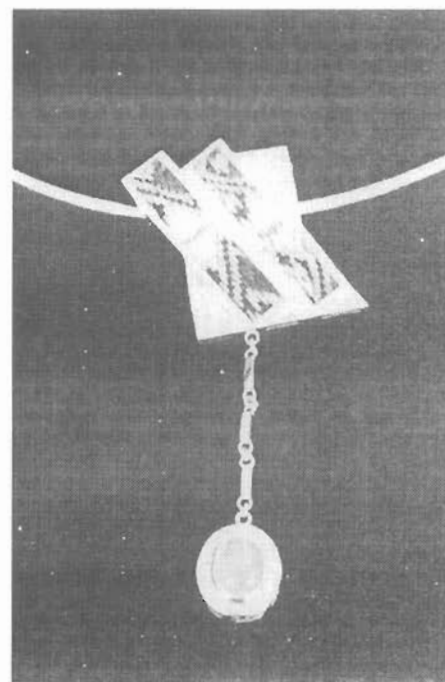
พัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยคำนึงถึงดังนี้ 1). คุณค่าทางประเพณีวัฒนธรรม ประกอบด้วยอัตลักษณ์ 2). ค่านิยมและความต้องการของผู้บริโภค และ 3). หลักการออกแบบเครื่องประดับประกอบด้วย การเลือกใช้วัสดุ หลวดลาย รูปทรง สี ความปราณีตสวยงาม และประโยชน์ใช้สอยเป็นแนวคิดในการออกแบบ

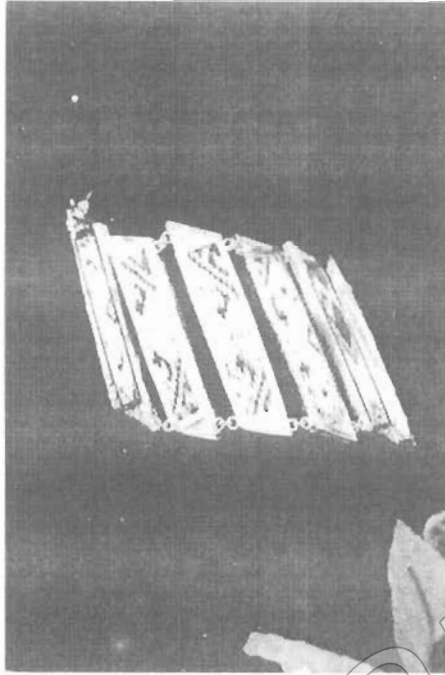
ภาพที่ 1, 2 : แนวคิดเพื่อนำสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ

ภาพที่ 3 : ผลงานเครื่องประดับสร้อยคอ

ภาพที่ 4 : ผลงานเครื่องประดับจี้ และเข็มกลัด

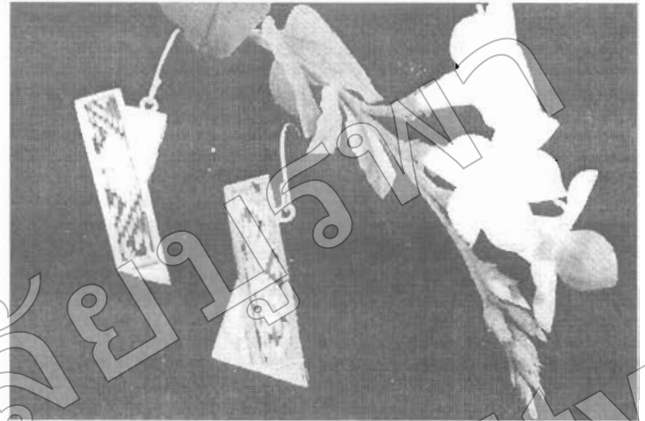

ภาพที่ 5 : ผลงานเครื่องประดับทำโลหะ

ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดทั้ง 3 ด้านตามลำดับขั้นตอนในการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องประดับไว้เป็นแนวทาง ดังตัวอย่าง

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยพบคุณค่าของงานทอผ้าจากของไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสำราญ จ.สุโขทัย และไทพวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ด้านความงาม ความประณีตในการสร้างสรรค์ผลงาน การนำไปใช้ประโยชน์ ความสามารถในการผสมผสานให้เป็นชิ้นงานต่างๆ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความงาม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบต่างๆ ของผลิตภัณฑ์ พบว่านอกจากมีการนำผลิตภัณฑ์มาใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว ยังมีการนำไปใช้ในพิธีกรรมตามความเชื่อ มีการถนอมรักษาผลิตภัณฑ์ให้มีอายุการใช้งานยาวนาน และมีการสืบทอดภูมิปัญญาที่น่าสนใจ ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยจะช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่เหมาะสมกับยุคสมัย และไม่เป็นการทำลายรากเหง้าทางศิลปวัฒนธรรม แต่จะเป็นการต่อยอดในการสร้างสรรค์พัฒนาผลิตภัณฑ์ตอบสนองประโยชน์ใช้สอยของคนในวิถีสังคมปัจจุบัน ที่ยังคงไว้ซึ่งคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและพัฒนาองค์ความรู้ในการออกแบบเครื่องประดับจากลวดลายผ้าซึ่งเป็นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทพวน และไทพวนสู่สังคมต่อไป

ภาพที่ 6 : ผลงานเครื่องประดับต่างหู

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในงานวิจัย 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยครั้งนี้ในความรู้ใน 3 ด้านคือ

- 1). คุณค่าทางประเพณี ศิลปวัฒนธรรม
- 2). ค่านิยมและความต้องการของผู้บริโภค
- 3). หลักการออกแบบเครื่องประดับ

ซึ่งนักออกแบบสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนางานออกแบบเครื่องประดับบนพื้นฐานอัตลักษณ์ผ้าจาก ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมกับยุคสมัย ตอบสนองประโยชน์ใช้สอยของคนในวิถีสังคมปัจจุบัน โดยอาศัยคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานในการออกแบบ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ด้านวัสดุ ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวัสดุหลากหลายเพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องประดับที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

2.2. ด้านรูปแบบ ลักษณะผ้าจากของไทพวน ต.หาดเลี้ยว อ.ศรีสำราญ จ.สุโขทัย และไทพวน ต.ท่าผา อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ มีลวดลายหลักและลายประกอบตามความคิดสร้างสรรค์ของช่างทอ หากมีการศึกษาวิจัยถึงการประยุกต์ใช้งานที่เหมาะสมกับยุคสมัยอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยคุณค่าที่เกิดจากงานเดิม จะช่วยให้เกิดระบบในการพัฒนาที่เหมาะสม ซึ่งการพัฒนาในลักษณะเช่นนี้สามารถประยุกต์ใช้กับ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการลงพื้นที่เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูล

3.1. ควรศึกษาแนวทางในการขอความร่วมมือจากคนในพื้นที่ชุมชน เพื่อช่วยในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเป็นไปด้วยความสะดวกมากขึ้น

3.2. งานผ้าจกโบราณหาได้ยาก และสูญหายไปบ้างแล้ว ข้อมูลส่วนใหญ่มักได้จากการบอกเล่าดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเก็บข้อมูลตามงานบุญต่างๆ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการแต่งกายแบบดั้งเดิม ซึ่งหาได้ยากในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- เครือมาศ วุฒิการณ. 2548. "การสืบทอดความรู้เรื่องผ้าทออำเภอแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่", ชีวิต ศรัทธาและฝันผ้า. <http://www.Kruamas.org.html>, 16 ธันวาคม, 2548.
- นุสรรา เตียงเกตุ. (๒๕๔๖).ลายจกแม่แจ่ม. (พิมพ์ครั้งที่ ๑). เชียงใหม่ : พิเสการพิมพ์
- นุสรรา เตียงเกตุ. (๒๕๔๖).ผ้าจกพื้นเมืองแม่แจ่ม สรรพช่าง : ภูมิปัญญาท้องถิ่นเชียงใหม่
- ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล และแพทรีเซีย ชีสแมน. (2530). ผ้าลานนา ยวน ลื้อ ลาว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. (๒๕๔๐). ดินจกเชียงใหม่จากอดีตที่ผ่านเลย. (เอกสารอัดสำเนา)
- พงศ์ศิริ นาคพงศ์. (2536). อันเนื่องมาจากลวดลายและสีล้นบนผืนผ้าไทพื้นเมืองในภาคกลาง. งานวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ถ่ายเอกสาร.
- พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. ประวัติศาสตร์ศิลปะเครื่องแต่งกาย. กรุงเทพฯ : อินฟอร์มีเดียบุ๊ค. 2547.
- ผอ.ทอง สมวธา. (๒๕๔๖). เล่าขานตำนานเมืองแจ่ม. (พิมพ์ครั้งที่ ๑).เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. ลวดลายและสีล้นบนผ้าทอพื้นเมือง. โครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองทั่วประเทศเพื่อการส่งออก. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2543.
- ไมตรี เกตุขาว. (2540). การศึกษาลวดลายผ้าขึ้นดินจกในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ. (2537). การออกแบบงานช่าง. (เอกสารประกอบการสอน ศล. 447) กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2530). ผ้าไทย พัฒนาการทางอุตสาหกรรมและสังคม. กรุงเทพฯ : บริษัท เงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. การศึกษาวัฒนธรรมชาติไท : ลาวในเมืองไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ, 2538.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. "พวนบ้านหาดเลี้ยว : ความคำนึงถึงเมื่อสามปีให้หลัง" วารสารเมืองโบราณ, 19(4): ตุลาคม-ธันวาคม, 2536.
- สิทธิศักดิ์ ชัยศรีสวัสดิ์กุล. (2539). การออกแบบลวดลาย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์